

TEMAPLAN FOR KULTURMINNER SAMFERDSEL 2019-2023: SLUTTBEHANDLING

Vedlegg:

Temaplan for kulturminner samferdsel 2019-2023

Andre saksdokumenter (ikke vedlagt):

Oppstartsnotat temaplan for kulturminner i Øyer kommune 2019-2023 (Kommunestyret sak 93/18, møte 27.09.18)

Kommuneplanens samfunnsdel 2014-2025

Kommuneplanens arealdel 2018-2028

Kommunedelplan for Kultur og fritid 2016-2025

St.mld. 16 (2004-2005): Leve med kulturminner

St.mld. 26 (2006-2007): Regjeringens miljøpolitikk og rikets miljøtilstand

St.mld. 35 (2012-2013): Framtid med fotfeste - Kulturminnepolitikken

NOU 2002: 1 Fortid former framtid

Kulturminneloven, Kulturloven, Plan- og bygningsloven

Kulturstrategi for Oppland 2015-2020

Sammendrag:

Kommunestyret i Øyer vedtok i sak 93/18 «Oppstartsnotat temaplan for kulturminner i Øyer 2019-2023». «Temaplan for kulturminner samferdsel 2019-2023» øker kommunens kompetanse om kulturminner og gir et bedre grunnlag for bevaring, forvaltning og formidling av kulturminner. Arbeidsgruppen har prioritert 19 kulturminner innen samferdsel i kommunen.

Formannskapet besluttet i sak 18/52, møte 11.09.2019, å legge «Temaplan for kulturminner samferdsel 2019-2023» ut til offentlig ettersyn med 6 ukers innspillsfrist. Innkomne merknader og rådmannens kommentarer til disse framkommer i saksutredningen.

Saksutredning:

Vedtak:

Kommunestyret fattet i kommunestyresak 93/18 følgende vedtak: «Øyer kommune legger oppstartsnotat for temaplan kulturminner i Øyer 2019-2023 ut for høring og offentlig ettersyn med 6 ukers innspillsfrist. Kommunestyret oppnevner en representant til arbeidsgruppen; Lisa Kramprud».

Innkomne merknader oppstartsnotat:

Oppstartsnotatet lå ute til offentlig ettersyn med 4 ukers innspillsfrist.

Innspill fra Øyer fjellstyre:

- Positive til utarbeidelse av Kulturminneplan.

- Bør registrere flere automatiske fredede kulturminner.
- Kartlegge slåttene i fjellet og registrere tuftene etter slåttebuer/lyu. Sette opp igjen en slåttebu til kunnskapsformidling og friluftliv.
- Registrere hjemsetrene og skrive ned historien til disse.
- Registrere de gamle vegene i fjellet, og rydde de.
- Rette opp stedsnavn i pakt med lokal nedarvet uttale.

Innspill fra privatperson:

- Ta vare på gamle, tidligere stedsnavn og skrivemåte.

Formål:

Formålet med «Temaplan for kulturminner samferdsel 2019-2023» er en mer målrettet, langsiktig og offensiv forvaltning og formidling av kulturminner i kommunen hvor man får:

- en bedre oversikt over kulturminner og kulturmiljø i Øyer kommune.
- et bedre grunnlag for å formidle kommunens kulturarv.
- tiltak for hvordan kulturarven skal forvaltes og brukes.
- grunnlag for å ivareta kulturminnehensyn i kommunens planarbeid.
- formidling, skjøtsel og istandsetting av kulturminner og kulturmiljø.

Prosess:

Administrasjonen har under utarbeidelsen hatt veiledning av Oppland fylkeskommune og Norsk Vegmuseum. Temaplanen er utarbeidet i samarbeid av en arbeidsgruppe bestående av en politiker, en representant fra Øyer-Tretten historielag, en ressursperson og representanter fra administrasjonen. Arbeidsgruppen har hatt sju møter, to åpne folkemøter, et møte med Øyer -Tretten historielag og 26 befaringer, hvor hele eller deler av arbeidsgruppen har deltatt.

Avgrensning:

Riksantikvaren og Oppland fylkeskommune anbefaler at man avgrenser en kulturminneplan til å omhandle 15-20 prioriterte kulturminner. Temaplanen er avgrenset til å omhandle faste kulturminner knyttet til samferdsel i de to bygdene, ikke i statsallmenningen. Arbeidsgruppen foreslår at det blir utarbeidet en egen temaplan for kulturminner i fjellet, ved en senere anledning.

Prioriterte kulturminner:

«Temaplan for kulturminner samferdsel 2019-2023» inneholder 19 kulturminner, hvorav 2 er prioritert 1 (forslag til vedtaksfredning) og 17 prioritert 2 (anbefaling hensynssone kulturmiljø i henhold til Plan- og bygningsloven §11-8 c). Disse minnene består av fem veger, fire bruer, en bensinstasjon, et sundsted, en skysstasjon, en mjølkerampe, en påkaste, fire merkesteiner og Gesellsteinen. Alle kulturminnene er i temaplanen beskrevet med faktaark som inneholder historikk, beskrivelse, planstatus, vurdering og anbefalte tiltak.

Tiltak:

Foreslåtte tiltak for oppfølging av temaplanen fremkommer i del fire. Det er kommunestyret som gjennom budsjettbehandling beslutter hvilke tiltak som blir fulgt opp.

Vurdering:

Det finnes utallige kulturminner knyttet til samferdsel i kommunen. Arbeidsgruppen har med utgangspunkt i innspillene fra de åpne møtene og møtet med Øyer-Tretten historielag, samt veiledning fra Oppland fylkeskommune, foretatt en vurdering og prioritering av kulturminnene.

Kriterier:

Arbeidsgruppen har brukt Riksantikvarens mal for verdisetting og verdivekting av kulturminner. Her legges det vekt på:

- Kunnskapsverdier
- Opplevelsesverdier
- Bruksverdier
- Egenskaper ved kulturminnet (alder, tidsdybde og kontinuitet, autentisitet og opprinnelighet, mangfold og variasjon, sammenheng og helhet, dynamikk og endring, brudd og kontrast, lesbarhet og tydelighet, egnethet, anvendbarhet, sårbarhet og tålegrense, interaksjon natur-kultur).

I tillegg utarbeidet arbeidsgruppen egne kriterier som ble vektlagt i utvelgelsen:

- Allemannsretten/grunneiers interesser
- Naturopplevelsen
- Verdiskaping
- Sannsynlige besøkstall
- Nærhet til befolkningen
- Geografisk spredning i kommunen
- Vegens utforming
- Arbeidsmengde ved tiltak
- Type kulturminne

Rådmannen mener arbeidsgruppen har utført et grundig og godt arbeid med kommunens første temaplan kulturminner. Kriteriene som er lagt til grunn for valg av de 19 kulturminnene er fornuftige og tiltakene i handlingsdelen er nøkterne.

Innkommne merknader etter temaplanen ble lagt ut til offentlig ettersyn:

Innspill fra Fylkesmannen i Innlandet:

- a) Det er gjennomført et omfattende kartleggings- og dokumentasjonsarbeid i forbindelse med planarbeidet. Temaplanen vil være et nyttig dokument blant annet i forbindelse med kommunens arbeid med arealplaner.
- b) Fylkesmannen kan ikke se at temaplanen berører nasjonale hensyn vi er satt til å ivareta i vesentlig grad, og har ingen vesentlige merknader til planforslaget.

Innspill fra Norges vassdrags- og energidirektorat:

- c) Ingen merknader.

Innspill fra Oppland fylkeskommune:

- d) Øyer kommune har laget en god og strukturert kulturminneplan. Planen bærer preg av et godt planlagt og strukturert arbeid med en god medvirkningsprosess. De utvalgte kulturminnene gir et spennende og interessant innblikk i Øyers samferdselshistorie. Flere av kulturminnene vil også bli innarbeidet i fylkeskommunens *Fagmelding for kulturarv* som kulturminner av regional interesse.
- e) Kategorisering og presisering i forhold arealplaner vedrørende Tjodvegen og Kongsvegen må utdypes bedre.
- f) Kommunens forslag til handlingsdel er oversiktlig og inneholder flere gode tiltak. Innlegging av Askeladden gjøres av kommunen. Tilrettelegging, skjøtsel og skilting ved Tjodvegen og Kongsvegen må gjøres i samråd og samarbeid med Oppland fylkeskommune.
- g) Kommunen har gjort et imponerende arbeid med kulturminneplanen, og har fått et dokument som vil være et nyttig og viktig verktøy i arbeidet med kommunens kulturminneforvaltning i de kommende år.

Innspill fra Øyer fjellstyre:

- h) Fremgikk ikke at planen skulle begrenses så sterkt i oppstartsnotatet. Savner flere veger fra fjellet.
- i) Savner fyldigere informasjon om Gjæsa bru.
- j) Kart på side 55 over fornminner viser ikke hele kommunen og tekstforklaringen er ikke korrekt. Bør bruke et oppdatert kart.

Innspill fra privatperson:

- k) For få kulturminner er innlemmet i planen.
- l) Det bør presiseres bedre i teksten på faktaark Tjodvegen ang. Magnus Lagabøtes lov og 8 alen. Mener vegen ikke kan ha vært 8 alen bred.
- m) Påpeker usikkerheten rundt hvor Tjodvegen gikk på Nord-Tretten. Har samlet inn informasjon rundt sin eiendom og mener denne burde vært innlemmet i planen, samt annen informasjon som evt. andre kan inneha om Tjodvegen.

Rådmannens kommentarer til innkomne merknader:

Generell kommentar:

Begrensning av antall kulturminner og begrensning av tema gjøres med bakgrunn i anbefalinger fra Riksantikvaren og Oppland fylkeskommune.

Spesifikke kommentarer:

- e) Kategorisering og presisering er utdypet bedre i plandokumentet.
- f) Handlingsplanen er endret i forhold til merknad.
- i) Mer informasjon om Gjæsa bru er lagt inn i plandokumentet.
- j) Kart oppdatert og tekst endret i plandokumentet.
- l) Presisering av Magnus Lagabøtes lov er utbedret i plandokument.
- m) Skrevet inn i plandokumentet usikkerheten rundt Tjodvegens led på Nord-Tretten.

Kommunedirektørens forslag til innstilling:

- 1) Kommunestyret vedtar Temaplan for kulturminner samferdsel 2019-2023.

- 2) Oppfølging av flere av tiltakene i handlingsplanen er avhengig av kommunestyrets budsjettvedtak.

Ådne Bakke
Rådmann

Hilde Odden Rom